

אמר רב חייא בר אשי אמר שמואל: אשת חרש — חייבין עליה אשם תלוי! מיתבי מהא דתנן: חמשה לא יתרומו! וביניהם חרש, שאם תרם אין תרומתו, ואפילו לא ספק תרומה, ומוכח שאין החרש בר דעת כלל.

ומשנינן: סבר לה שמואל כרבי אלעזר שגם בתרומה מפריש חרש מספק, כי יש ספק אם יש לו דעת או לאו.

בעא רב אשי: מאי טעמא דרבי אלעזר, הסובר שחרש תורם מספק, היות שיתכן ויש בו דעה — כיצד הוא סובר בדין הבא על אשת חרש? —

האם לדעתו של רבי אלעזר חייב אשם תלוי, או לא?

וצידי הספק הם:

האם מיפשט פשיטא ליה לרבי אלעזר דחרש דעתא קלישתא הוא. שדעתו דקה ומועטת, ואינה מחודדת כשאר אנשים, אבל דעה זו קבועה בו כל ימי חייו, ואינה משתנה לעתים.

ומיהו, מספקא ליה —

אי דעתא צילתא, האם דעתו הקלושה של החרש היא צלולה, ובדבר שהוא נותן דעתו, הוא עושה אותו בכוונה כפקח,

אי לאו דעתא צילתא, שאינו יכול לכוון ק"ג-ב דעתו כפקח, היות ותמיד דעתו אינה צלולה.

רבים הוא, משמע מהכתוב שדוקא אם עשה אחת מתוך השתיים, שאחת היתר והשניה איסור, והוא לא יודע איזה אכל, אז הוא חייב בקרבן אשם תלוי [שמחירו קבוע, כסף שקלים].

ולא אם אכל חתיכה אחת, שהיא ספק איסור ספק היתר. שאז אינו מביא אשם תלוי.

ולכן, הבא על אשת חרש, שאין הספק אלא בה עצמה, אם הועילו בה קידושי החרש מן התורה, או לא, ואין כאן ספק של אחת מתוך שתיים, הרי הוא פטור מאשם תלוי.

ומקשה הגמרא: מאחר שאמרת שסובר שמואל כרבי אלעזר, ולכן הוא אומר שתרומתו של חרש היא תרומה מספק, הרי באשם תלוי באופן שכזה רבי אלעזר עצמו מחייבו —

והתניא: רבי אלעזר אומר: כוי, שהוא ספק חיה, וחלב חיה מותר, ספק בהמה, שחלבה אסור — חייבין על אכילת חלבו אשם תלוי.

והרי אכילת חלב הכוי, ספק בחתיכה אחת הוא, ובכל אופן מחייבו רבי אלעזר אשם תלוי!

ומשנינן: שמואל — סבר כרבי אלעזר בחדא, בהפרשת תרומה של חרש, שהיא ספק תרומה מן התורה, ופליג עליה בחדא, בדין חיוב אשם, ולדברי שמואל חייבים אשם תלוי אפילו בספק של חתיכה אחת בפני עצמה.

ואיכא דאמרי —

ולעולם — הדא דעתא הוא.

או דלמא, אין דעתו קבועה תמיד.

אלא, פשיטא ליה לרבי אלעזר דדעתיה של חרש קלישתא, וגם פשיטא ליה דלאו דעתא צילתא הוא.

והכא, היינו טעמא, שתרומתו ספק, כיון דעתים חלים, לפעמים בריא הוא בדעתו, כפקח, ועתים הוא שוטה.

וכיון שהדבר ספק מתי הוא בריא ומתי הוא שוטה, יש לחוש שמא תרם את התרומה בהיותו בריא ופקח. וכמו כן יש לחוש כשמקדש אשה שמא קידשה בהיותו בריא ופקח.

למאי נפקא מינה — להוציא את אשתו בגט.

אי אמרת כל חייו של חרש חדא דעתא הוא — כקדושין כך גירושין. אם דעתו דעה, קידושו קידושין מן התורה וכן גירושיו. ואם אין דעתו דעה, קידושו מדרבנן, כחכמים, וכן גירושיו.

ואי אמרת עתים חלים ועתים שוטה הוא —

קדושי — מצי מקדש, מספק מן התורה.

גרושי — לא מצי מגרש, כי שמא קידשה בהיותו בריא ופקח, ועתה כאשר הוא בא לגרש הוא אינו בר דעת.

ונשאלת השאלה: מאי, מה היא דעתו של רבי אלעזר בקידושי חרש ובגרושיו?

ומסקינן: תיקו!

שנינו במשנה: פקח שנשא פקחת ונשתמית — לא יוציא!

אמר רבי יצחק: דבר תורה — שוטה מתגרשת! כיון שאין צורך בדעתה לגירושין, מידי כמו דהוה אפקחת, שמתגרשת בעל כרחא, ללא דעתה.

ומה טעם אמרו חכמים שהשוטה אינה מגורשת? —

כדי שלא ינהגו בה אנשים מנהג הפקר היות והיא שוטה.

והוינן בה: היכי דמי האי שוטה?

אילימא מדובר בשוטה דיודעת לשמור גיטה, שמקבלת ושומרת אותו, ואינה נוטלת ומשליכה אותו, ויודעת לשמור עצמה כגרושה.

אין זה יתכן, כי בשוטה שכזאת — מי נהגי בה אינשי מנהג הפקר, והרי היא יודעת לשמור עצמה!?

אלא שמא תאמר, שמדובר במשנה בסוג של שוטה דאין יודעת לשמור לא גיטה ולא עצמה —

הרי לא יתכן לומר בשוטה שכזאת "דבר תורה שוטה מתגרשת"! כי —

והא אמר דבי רבי ינאי: אמר הכתוב "ונתן בידה" —

מלמד הכתוב כי רק מי שיש לה יד לגרש עצמה, הרי היא מתגרשת.

בעצמה חלה, תתקלקל העיסה, ולכתחילה יש להפריש מהעיסה.

מן העיסה כשנתחמצה העיסה כל צרכה, ואם ישוה אותה עד שתגיע בעלת הבית ותפריש

יצתה שוטה זו, שאין לה יד לגרש עצמה, שהרי אינה יודעת לשמור עצמה וגיטה.

ותנא דבי רבי ישמעאל: כתיב בפרשת גירושין "ושלחה מביתו".

מלמד הכתוב כי רק מי שמשלחה מביתו ואינה חוזרת אליו, הרי היא מתגרשת.

יצתה שוטה זו, שאינה יודעת לשמור עצמה כגרופה, שמשלחה מביתו, וחוזרת אליו — ולכן אין גירושיה גירושין!

ומשנינן: לא צריכא, כאן מדובר, באופן דיודעת לשמור גיטה, כשמקבלתו, ואולם אינה יודעת לשמור עצמה מאנשים אחרים.

ולכן, דבר תורה שוטה מתגרשת — דהא היות שהיא ידעת לשמור גיטה, ומבינה מהם גירושין.

ואולם, אמור רבנן לא ליפקא, שלא יוציאה מביתו — כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר.

אבר אביי: דיקא נמי שמדובר בשוטה היודעת לשמור גיטה, ולכן מן התורה היא מתגרשת —

דקתני גבי דידה, באשה שוטה: נשתטית — לא יוציא.

ואילו גבי דידה, באיש שוטה, קתני: נשתטה — לא יוציא עולמית.

ומדייק אביי: מאי שנא הכא, לגבי נשתטה הבעל, דקתני לא יוציא עולמית.

ומאי שנא התם, לגבי נשתטית האשה, דלא קתני לא יוציא עולמית?

אלא, שמע מינה, הא, בנשתטה האיש מדובר

בשוטה לגמרי, שאינו מגרש מדאורייתא ואינו מוציא עולמית.

הא, בנשתטתה האשה, מדובר בשוטה שאינה מתגרשת רק מדרבנן, היות ואינה שוטה גמורה, אלא מבינה בגירושיה, ולכן אי אפשר לומר בה שלא יוציאנה עולמית.

שנינו במשנה: אמר רבי יוחנן בן נורי: מפני מה האשה שנתחרשה יוצאה, והאיש שנתחרש אינו מוציא?

איבעיא להו: האם רבי יוחנן בן נורי, איש חרש — פשיטא ליה שאינו מוציא.

ואשה חרשת — קמיבעיא ליה מפני מה יוצאה.

או דלמא, אשה חרשת פשיטה ליה שיוצאת.

ואיש חרש — קמיבעיא ליה מפני מה אינו מוציא.

ופושטת הגמרא את הבעיה:

תא שמע מתשובת חכמים במשנתנו:

מדקאמרו ליה חכמים במענה על שאלתו: אינו דומה האיש המגרש לאשה המתגרשת, לפי שהאשה יוצאת לרצונה ושלא לרצונה, ואילו האיש אינו מוציא אלא לרצונו —

שמע מינה שעל איש חרש קמיבעיא ליה, מפני מה אינו מוציא.

כי אם היה שואל את הטעם מפני מה אשה יוצאה, היו צריכים לומר לו — לפי שאינה דומה האשה לאיש.

ומקשה הגמרא על ההוכחה הזו: אדרבה, מדקאמרו ליה חכמים: אף זו, אשה חרשת,

כיוצא בה, כאשר פקחת המתגרשת שלא מדעתה —

שמע מינה — אשה חרשת קמיבעיא ליה מפני מה יוצאה!

אלא, מבארת הגמרא, ביאור אחר:

רבי יוחנן בן נורי — לדבריהם של חכמים קאמר להו:

לדידי, כי היכי דאיש לא מצי מגרש — אשה נמי לא מיגרשא.

אלא לדידכו, מאי שנא אשה, ומאי שנא איש?

ועל כך ענו לו שיש לחלק בין אשה לאיש, ואמרו ליה: **אינו דומה האיש המגרש לאשה המתגרשת**, והביאו ראיה לכך מאשה פקחת היוצאת שלא לדעתה.

שנינו במשנה: **העיד רבי יוחנן בן גודגדא על החרשת שהשיאה אביה**, שהיא יוצאת בגט.

אמר רבא: מעדותו של רבי יוחנן בן גודגדא האומר שאפילו במקום קידושין גמורים מן התורה יכול אדם לגרש את אשתו אפילו כשהיא אינה ברת דעת, יש לנו ללמוד, שאם **אמר אדם לעדים: ראו גט זה שאני נותן לאשתי**, ופנה אחר כך לאשה, **ואמר לה: כנסני שטר חוב זה**, ונתן לה את הגט, ואילו היא סברה שזה שטר חוב, ולא ידעה שמתגרשת בו **הרי זו מגורשת**. שהרי לא עדיף מצב כזה מחרשת המתגרשת מבלי להבין מה הם גירושין ומהו הגט, והראיה —

מי, האם לא אמר רבי יוחנן בן גודגדא שלא

בעינן דעתה, בחרשת, **הכא נמי לא בעינן דעתא**.

ומקשה הגמרא: **פשיטא** שכך הוא הדין לפי רבי יוחנן בן גודגדא, שהרי זה הוא יסוד דינו, שאין צורך כלל בדעת האשה לגירושה!

ומתרצת: **מהו דתימא**, שמא תאמר, **מדאמר לה "כנסני שטר חוב זה"** — בטולי בטליה לגירושו, שהתחרט בו.

קא משמע לן שאי איתא דבטליה לגט — הרי לעדים, שאמר להם קודם לכן שהוא עומד לגרשה בגט זה, הוה קאמר להו שחוזר בו.

ומדלא אמר לעדים שהוא חוזר בו — לא בטליה לגירושו, ולא מידי [ולא כלום]. שאין לומר אחרת].

והאי דקאמר לה לאשתו הכי [כנסני שטר חוב] — **מחמת כיסופא** [בושה שמתבייש ממנה על שמגרשה], הוא דקאמר לה הכי.

ומעתה עוסקת הגמרא בסוגיית קטן אוכל נבילות, שהתחילה לבארה בעמוד הקודם.

רב יצחק בר ביסנא אירכסו ליה נאבדו לו מפתחי דבי מדרשא, ברשות הרבים — **כשבתא**.

אתא לקמיה דרבי פדת לשאלו מה לעשות:

אמר ליה: זיל, דבר טלי וטליא, הנהג ברשות קיד-א הרבים ילדים קטנים וילדות קטנות, וליטוילו התם, ואי משכחי להו — מייתי להו. שאם ימצאום שם — יביאום אליך מאליהם.

אלמא, קסבר רבי פדת, שקטן אוכל נבילות